

ZENIT
MINIMALIZMA

Vladislava Gordić

Rejmond Karver, *Katedrala*, Narodna knjiga, Beograd, 1991.

Američki pesnik i pripovedač Rejmond Karver paradigmatičan je primer umetnika koji do prava na kreaciju stiže trnovitim putem prepunim svakovrsnih iskušenja i osujećenja. Da bi se izborio za pravo (i privilegiju) da piše, ovaj je autor bio prinuđen da razrešava ne samo stvaralačko nego i najbanalnije egzistencijalne probleme, te je tako njegova spisateljska ekspanzija započela tek u zrelih godinama.

Ironijom sudbine, upravo *Katedrala*, zbirka koja je označila kulminaciju njegovog stvaralačkog zrenja, poslednje je što je Karver napisao. A upravo u godini njegove smrti, 1988, u nas je prvi put objavljen izbor njegovih priča *O čemu govorimo kada govorimo o ljubavi*. (Svetovi, N.Sad) Laskave kvalifikacije, poput one da je Karver »najbolji američki pisac kratkih priča posle Hemingveja«, utrle su ovom dotad gotovo nepoznatom piscu kraljevski put u svest masovne čitalačke publike i probirljivih kritičara. Međutim, tek je pojava *Katedrale* pokazala i dokazala svu snagu njegovog talenta i opravdala komplimente.

Katedrala predstavlja ne samo zenit Karverovog umeća, već i kulminaciju minimalističkog trenda u američkoj prozi čiji počeci datiraju od poetičke tehnike Stivena Krejna i verbalnog redukcionizma Servuda Andersona, i koji biva afirmisan Hemingvejevom umećem lakonskog izražavanja. Ona je znatno obeležena i uticajima evropske tradicije, Čehova, Kafke i Džojlsa, koji su sublimisani i ugrađeni u autorov stvaralački princip. Karver je u *Katedrali* svoju besprekornu formu obogatio novim vidovima značenja, a da se time njegova poetika nije bitno izmenila. Govor ove proze i dalje je suspregnut i telegrafski, ali ipak izdašniji i nijansiran emocijama. Samoća, komunikaciona frustracija i egzistencijalna kriza i dalje ostaju centralne teme, s tim što više ne predstavljaju zadato stanje, već početak njegovog prevazilaženja. Fragmentarnost vizije i stila nije samo izraz bezizlaza, nego i put ka epifaniji.

I uloga naratora umnogome se menja — suvu objektivnost reporterskog zapisa, tako karakterističnu za rane Karverove priče, dopunjava nekakvo čehovljevsko saučesništvo sa akterima radnje. U priči »Pažljiv« glavni junak kao svoj najveći problem doživljava začepljenje uha, a ne razvod braka, kao što bi se moglo očekivati, ali se teši da »i gore stvari mogu da se dese čoveku. To je na neki način izazov.« Autor uz blagi prisnatak ironije pokazuje i razumevanje za odbrambene mehanizme svog lika, udeljuje mu malo ljudske topline. Tako Karver od hroničara anksiozne svakodnevice malih ljudi s periferije postaje povernik za njihove intimne ispovesti. Samim tim, ni njegovi junaci više nisu jednoobrazne sive spodobе iz istog stroja već se preobraćaju u tragooce — bilo da pokušavaju da prebole smrt deteta (»Mala ali prava stvar«), bračni krah (»Pažljiv«, »Groznica«), ili poprave zlo koje su sami naneli svojim bližnjima (»Kupe«, »Sefova kuća«), svi oni nastoje da pronađu tu »malu ali pravu stvar« koja će ih održati u životu. Ma koliko da su emotivno pometeni i egzistencijalno nesređeni, svi oni uspevaju da nazru, ako ne put ka samoispunjenju, ono bar trenutno olakšanje.

Ispisujući tegobne sudbine svojih junaka, Karver kao da uvek iznova obnavlja i sopstvenost. Međutim, *Katedrala* odiše optimizmom, otvara mogućnosti za razrešenje trauma koje se ne mogu zaobići. Ona simbolizuje *circulus vitiosus* koji se prekida da se više nikad ne sastavi, i umesto bezizlaznog vrtloga nudi put u samospoznavanje.

Prevodilac Maja Herman-Sekulić zaslužuje sve pohvale za obavljenu posao. Zahvaljujući istančanom osećaju za Karverov koncizni izraz i povremeni pad u nemušost, uspela je da verno prenese kako sintaksičke i semantičke, tako i kulturne reference originala. Dodatna nijansa kolokvijalnog i idiosinkratičkog u tekstu čini da su »gubici u materijalu« prilikom prenosa s izvornika krajnje zanemarljivi.

ŽIVOT

Časopis za književnost i kulturu, Sarajevo

NATJEČAJ ZA
PRIPOVIJETKU I ZA
CIKLUS PJESAMA

U LISTOPADU 1992. GODINE ČASOPIS »ŽIVOT« SLAVI SVOJ 40. ROĐENDAN i tom prigodom organizira, skupa sa svojim izdavačima, Izdavačkim preduzećem »SVJETLOST« i Republičkim javnim fondom za kulturu BiH, NATJEČAJ ZA PRIPOVIJETKU I ZA CIKLUS PJESAMA.

U obzir dolaze isključivo novi, neobjavljeni tekstovi, pisani na jeziku časopisa.

Natječajne priloge treba slati pod šifrom, a u zasebnoj zatvorenoj kuverti potrebno je navesti rješenje šifre, ime i prezime i osnovne podatke o autoru.

Ziri će dodijeliti jednu nagradu za pripovijetku, u iznosu od 50.000 dinara, i jednu nagradu za ciklus pjesama, također u iznosu od 50.000 dinara. U trenutku dodjele nagrade ova suma će biti revalorizirana.

Nagrađeni prilozi bit će objavljeni u listopadu, u svečanoj svesci »Života«, a u dogovoru sa autorima rado ćemo objaviti i druge uspjele priloge koji pristignu na naš natječaj.

Priloge šaljite do 1. srpnja 1992. godine, na adresu:

Časopis »Život«, »Svjetlost«, Ulica Petra Preradovića 3
(Za nagradni natječaj), 71000 Sarajevo.

IZDAVAČKO PREDUZEĆE
»SVJETLOST«
SARAJEVO

KONSTRUKCIJE, SMRTI & AFORIZMI

Nenad Šaponja

Mirko Đemić: »Jabuke Hesperida«, edicija Pegaz, Književna omladina Srbije, Beograd, 1990.

Da literarna samosvest iz krotina aforizama može sklopiti zanimljivu knjigu svedoče Mirko Đemić i njegove *Jabuke Hesperida*, žanrovski teško odredljiv niz priča koje je samo autor nazvao »polemikom sa smrću odnosno taštinom«.

Knjigu, s jedne strane, možemo odrediti kao teksturu u kojoj se smenjuje obilje književnih postupaka, odnosno različitih vidova proznog i esejističkog diskursa (u šta spada mnoštvo dokumentarnog i pseudodokumentarnog, nizovi intertekstualnih ulomaka, citata, vlastitih aforizama, parafraze na Kišov postupak iz »Peščanika«, . . .), a s druge strane, pak, autor se usredsređuje na metafizičko određenje bića u kontekstu sopstvenog postojanja i nepostojanja (»Mnome je neko razgraničio konačno od beskonačnog«). Zbir nepostojanja Đemić zaogrće u mutnu (ipak, mutnu) odrednicu smrti, što

i inače jeste jedan od najdominantnijih povoda svakom literanom promišljanju, a *Jabuke Hesperida* ga nose u sebi kao najeksplicitniju formu vlastite sadržine (Zlobnik bi ovde primetio da aktuelnost koju trenutno živimo jednostavno profanise smrt kao literarnu temu, jer ono čime nas tako vulgarno bombarduje svakodnevnica i nije više književnost. No, u pitanju je samo ovaj trenutak iskrivljene percepcije, smrt je isuviše teško difimirati kao literarno uporište, o čemu uostalom ova knjiga i govori). Formalno, fragmentarnost i aforističnost (»Verujem da su moguće samo dve forme: konfuznost i nastranost«, »Verujem da su loše one knjige koje ne mogu bez svake svoje stranice«) jesu dve stvari na kojima Đemić najviše insistira. Zapravo, to su načini na koje on pokušava tekstem prodrati do granica stvarnosti i predgrada smrti. Ona se uvek pojavljuje kao okvir, a ostatak (ako ga ima) jeste nedokučivost. Pri-

ča (u smislu fabule) teško da može tu da se zametne. Reči i rečenice laviraju između životnosti i onoga što neminovno sledi, čine se zapisima nastalim između dva nepostojanja, iz života kao zastoja, kao traga koji to i nije (»Rodio se čovek. Njegova najveća perspektiva je da postane metafora«). Smrt i smrtnost jesu, znači, ono što oblikuje najveći broj fragmenata iz kojih je sastavljena knjiga, bilo da su u pitanju metafizički dodiri svakodnevnja i konačnosti (»Problem ruku«, logorološki odjeci onoga što pisac naziva »Kriminalnim odsjekom«, ili naznake homicidnog ili suicidnog u kojima i suicid može biti sunovrat u život).

Posle svega, na kraju knjige čitamo kazalo autorovih literarnih sklonosti (azbučnik književnih imena koji na ovaj ili onaj način imaju veze sa Đemićevom knjigom). Samu knjigu, pak, vidimo kao poetsku potku jednog mogućeg književnog puta. □ □ □